

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки підприємства та організації
підприємницької діяльності

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Янковий О.Г.

“ _____ ” _____ 2018 р.

**ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра**

зі спеціальності Економіка підприємства

за темою:

«Конкурентоспроможність підприємства та шляхи її підвищення»

Виконавець

студент факультету економіки та
управління підприємництвом

Жамбей Тетяна Віталіївна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

доцент, к.е.н.

(науковий ступінь, вчене звання)

Кошельок Галина Володимирівна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2018

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ	
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....5	
1.1. Сутність поняття «конкурентоспроможність підприємства».....	5
1.2. Фактори, які впливають на конкурентоспроможність підприємств.....	17
1.3. Методичні підходи щодо оцінювання конкурентоспроможності підприємств.....	23
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ	
ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ЦЕМЕНТ».....29	
2.1. Загальна характеристика підприємства ТОВ «Цемент».....	29
2.2. Аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «Цемент».....	37
2.3. Оцінка конкурентоспроможності підприємства.....	42
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ	
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «ЦЕМЕНТ».....56	
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	70
ДОДАТКИ.....	78

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі формування ринкового середовища нагального вирішення потребує проблема адаптації підприємств до функціонування в умовах жорсткої конкуренції. Індикатором такого успіху є конкурентоспроможність, яка фактично характеризує переваги того чи іншого товаровиробника на конкретному ринку. Усе це зумовило актуальність обраної теми дослідження.

Теоретико-методологічні засади конкурентоспроможності підприємств та проблеми її підвищення розкрито у фундаментальних працях зарубіжних дослідників, зокрема: Андрєєвої Н. М. [15], Вертелевої О. С. [3], Іванова Ю.Б. [46], Кадируса І.Г. [11], Кизима М.О. [46], Портера М. [31], Россіхіної О. Є. [35], Тарнавської Н.П. [15], Фатхутдінова Р.А.[43], Якубенко Ю.Л. [27], Янкового О.Г.[54], Яцкового Д. В. .[56], Яшина Н.С. [57] та ін.

Незважаючи на значну кількість та різноплановість напрацювань названих дослідників і сучасних наукових розробок для теорії і практики підвищення конкурентоспроможності підприємств існує низка питань які потребують подальшого дослідження. Зокрема, автори ще не прийшли до єдиної думки щодо визначення поняття «конкурентоспроможність підприємства».

Мета наукової роботи: розробка та економічне обґрунтування шляхів підвищення конкурентоспроможності ТОВ «Цемент».

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення таких **завдань:**

- розкрити поняття «конкурентоспроможність підприємства»;
- визначити фактори, які впливають на конкурентоспроможність підприємств;
- вивчити методичні підходи щодо оцінювання конкурентоспроможності підприємств;
- охарактеризувати діяльність ТОВ «Цемент»;

- визначити основні показники його фінансово-господарської діяльності; провести оцінку конкурентоспроможності підприємства;
- надати оцінку конкурентоспроможності ТОВ «Цемент»;
- визначити шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства та розрахувати витрат на реалізацію розроблених заходів та ефект від реалізованих засобів.

Об'єкт дослідження – процес підвищення конкурентоспроможності ТОВ «Цемент».

Предмет дослідження – теоретичні та методико-прикладні положення з підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Методом дослідження роботи є загальнонаукові методи: абстрактно-логічний; системний аналіз; статистичного аналізу; графічний; табличний та групування.

Інформаційною базою дослідження стала законодавчі та нормативно-правові акти України, статистична, фінансова та оперативна звітність підприємства, наукова вітчизняна і зарубіжна література з досліджуваної проблеми.

Наукова новизна полягає в обґрунтуванні теоретико-практичних аспектів підвищення конкурентоспроможності ТОВ «Цемент».

Практичне значення одержаних результатів може використовуватися у діяльності ТОВ «Цемент».

Апробація результатів роботи. Основні положення і результати досліджень доповідалися автором і обговорювалися на Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток торгівлі та підприємництва в Україні: тенденції та перспективи та на Всеукраїнському конкурсі студентських робіт з природних, технічних та гуманітарних наук. Результати проведеного дослідження опубліковані у збірнику «Науковий студентський вісник» університету.

Обсяг і структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (57 найменувань) та 7 додатків. Загальний обсяг роботи становить 78 сторінок комп'ютерного тексту, містить 17 таблиць та 7 рисунків.

ВИСНОВКИ

1. Незважаючи на те, що сьогодні поняття конкурентоспроможності підприємства вживається досить широко, в науковій літературі не існує його загальноприйнятого визначення й не сформовано загальний підхід щодо дослідження даної категорії. Крім того, розглядаючи трактування поняття «конкурентоспроможність підприємства» різними авторами, було звернено увагу на те, що дехто цю економічну категорію називає конкурентоспроможністю, а дехто – конкурентноздатністю. Слід зазначити, що ці поняття є рівнозначними і кожне з них має однакове право на існування, оскільки поняття конкурентоспроможність можна виразити як спроможність до конкуренції, а конкурентноздатність – як здатність до конкуренції. Конкурентоспроможність підприємств пріоритетно формується за рахунок параметрів їх продукції, адже, насамперед, за рахунок власних товарів, робіт, послуг кожна організація позиціонує себе на ринку. Цей чинник є необхідним, але не достатнім, оскільки це лише один із напрямів формування конкурентних переваг підприємства.

2. В процесі аналізу економічної літератури нами виявлено множину різних підходів щодо визначення переліку факторів, які мають вплив на конкурентоспроможність підприємства, а також на досягнення ним конкурентних переваг. Якщо раніше конкурентоспроможність значною мірою залежала від наявності у підприємства трьох основних факторів виробництва – природних ресурсів, трудових ресурсів та капіталу – то розвиток виробництва, технічний прогрес і сучасні процеси глобалізації зумовили появу нових факторів конкурентоспроможності. Таким чином, конкурентоспроможність підприємства залежить від низки зовнішніх та внутрішніх факторів. Якщо зовнішні фактори лише створюють передумови для виходу підприємства на ринок, то сукупність внутрішніх факторів визначають його здатність до довгострокового успішного функціонування. Аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів допомагає виявити сильні й слабкі сторони в діяльності підприємства

та в роботі його конкурентів, розробити заходи й засоби, за рахунок яких підприємство змогло б підвищити конкурентоспроможність і забезпечити свій успіх, збільшити свою частку в продажах на конкретному товарному ринку.

3. Проведене дослідження показало, що кожен з розглянутих методів оцінки конкурентоспроможності підприємства має свої переваги та недоліки. Тому для розкриття конкурентних переваг та недоліків діяльності досліджуваного підприємства необхідно застосовувати наведені методи в сукупності, оскільки кожен з них розкриває різні аспекти виявлення конкурентних переваг, на посилення яких варто сконцентрувати увагу, або ті, над формуванням яких для отримання вищого результату конкурентоспроможності підприємству у найближчий час слід працювати [19, с. 242].

4. ТОВ «Цемент» є лідером на ринку Одеської області, а також активно розвиває ринки сусідніх областей [10]. Станом на початок 2018 підприємство має потужності для випуску 0,5 млн тонн цементу в рік. Продукцію ТОВ «Цемент» було використано для значущих інфраструктурних об'єктів України, серед яких Південний морський порт, Одеська обл., НСК «Олімпійський», м. Київ.

5. Отже, проаналізувавши основні показники фінансово-господарської діяльності, можна зробити висновок: спостерігається збільшення реалізованої продукції, що свідчить про ефективність діяльності підприємства; ТОВ «Цемент» ефективно використовує основні засоби – списує фізично та морально застарілі та підвищує показник фондівіддачі; оборотні засоби підприємства також збільшується, що свідчить про розширення діяльності підприємства та ефективно використовуються, про що свідчить коефіцієнт оборотності оборотних засобів; незважаючи на скорочення чисельності працівників, середньорічний виробіток на одного робітника за 2014-2016 рр. має тенденцію до зростання, що свідчить про ефективність використання трудових ресурсів на підприємстві; фонд оплати праці та середньорічна заробітна плата також значно зросли, що, з одного боку, робить підприємство

конкурентоспроможним на ринку праці та зменшує плинність кадрів, а, отже, підвищує трудовий потенціал підприємства, але, з іншого боку, ці витрати включаються до собівартості продукції, що сприяє її збільшенню; операційні витрати почали збільшуватись переважно за рахунок матеріаломісткості, що говорить про те, що підприємство повинно вжити заходів щодо зменшення матеріаломісткості підприємства; у підприємства відсутні власні оборотні засоби та відповідно коефіцієнт маневреності від'ємний; останні три роки підприємство отримувало збиток, який в 2015 році значно виріс у порівнянні з 2014 р.. Але це пояснюється нестабільною економічною ситуацією на ринку.

6. Результати, які були отримані двома методами: метод, заснований на теорії ефективної конкуренції та графічний метод, підтверджують те, що ТОВ «Цемент» поступається у незначній мірі у конкурентоспроможності ПАТ «Миколаївцемент», але значно перевищує ПАТ «ЮГцемент» та ПАТ «Волинь-Цемент». ТОВ «Цемент» має найвищу серед усіх фінансову конкурентоспроможність, високу конкурентоспроможність продукції, але збутова конкурентоспроможність серед всіх підприємств є найнижчою, на що потрібно звернути увагу.

7. Автором було запропоновано такі заходи щодо підвищення конкурентоспроможності: впровадження системи знижок за швидку оплату рахунків та впровадження нової упаковки – мішки 5 кг та 3 кг. Стартові витрати становлять 612500 грн., так як ТОВ «Цемент» входить в міжнародну групу «CRH», то для впровадження цих заходів вона може залучати вільні кошти всередині холдингу. від впровадження цих заходів комплексний коефіцієнт виробничої ефективності збільшиться на 0,81 або на 18 %, а комплексний коефіцієнт збутової ефективності збільшиться на 0,79 або 15,8 %, тобто конкурентоспроможність підприємства зросте.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондаренко С.М. Оцінка конкурентоспроможності підприємства [Електронний ресурс] / С. М. Бондаренко, А. А. Невмержицька // Технології та дизайн. – 2014. – № 2(11). – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/td_2014_2_15.pdf.
2. Брижань І. А. Порівняння методів оцінювання конкурентоспроможності підприємства [Текст] / І. А. Брижань, В. Я. Чевганова // Технологический аудит и резервы производства. – 2015. – № 4/5(24). – С. 10 – 15.
3. Вертелева О. С. Фактори міжнародної конкурентоспроможності України [Текст] / О. С. Вертелева // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2016. – № 3. – С. 33–48.
4. Вініченко І. І. Ключові чинники впливу на конкурентоспроможність аграрних підприємств / І. І. Вініченко, Ж. В. Крючкова // Економіка та держава. – 2017. – № 4. – С. 32-37.
5. Добрянська Н.А. Науково-теоретичні основи конкурентоспроможності підприємства / Н.А. Добрянська, М. О. Варгатюк / Теоретичні, методологічні та практичні аспекти конкурентоспроможності підприємств: [монографія] / за загальною редакцією професора О. Г. Янкового. – Одеса: Атлант, 2017. – С. 29-36.
6. Должанський І. З. Конкурентоспроможність підприємства: навч. посібник [Текст] / І. З. Должанський, Т. О. Загорна. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
7. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 № 2210–III / Верховна Рада України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. – Назва з титул. Екрану
8. Зайцева Л. О. Конкурентоспроможність підприємств: теоретичний аспект управління: монографія / Л. О. Зайцева. – Старобільськ: ДЗ ЛНУ імені Т. Шевченка, 2018. – 235 с.

9. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: Навч. посіб./ За ред. О. В. Шкурупій. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.
10. Історія Одеського цементного заводу [Електронний ресурс]// Офіційний сайт CRH Україна – 2018. – Режим доступу: http://crhukraine.com/locations/cement_llc/history
11. Кадирус І. Г. Конкуреноспроможність підприємства та фактори, що на неї впливають [Електронний ресурс] / І. Г. Кадирус // Ефективна економіка. – 2014. – №5. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3390>
12. Калініченко Л. Л. Аналіз тенденцій розвитку будівельної галузі та будівельної продукції України / Л. Л. Калініченко, Ю. Р. Сидорова // Молодий вчений – 2017. – № 4 (44). – С. 64-68.
13. Карпенко Л. М. Методичні підходи до оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємства [Текст] / Л. М. Карпенко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – №3(2). – С. 24 – 31.
14. Комплексний економічний аналіз комерційних організацій / Підручник / Під редакцією проф. М. В. Войтоловського, проф. А. П. Калининой. – СПб.: Видавництво СПбДУЕФ, 2010. – 264 с.
15. Конкуреноспроможність підприємств в умовах ринкової економіки: у 3-х томах: Том 1: Регіональні аспекти та напрямки підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах інноваційного розвитку: монографія [Текст] / [Андреева Н. М., Головченко О. М., Маркіна І. А. та ін.]; за заг. ред. М.А. Зайця, О.В. Захарченка, О.М. Коваленка. – Одеса : ВМВ, 2014. – 292 с.
16. Конкуреноспроможність підприємства: оцінка рівня та напрямки підвищення : моногр. / В. Г. Семенова, М. В. Обертайло [та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О. Г. Янкового. – О. : Атлант, 2013. – 470 с.
17. Кошельок Г.В. Діагностика фінансово-економічної стійкості підприємства на основі грошових потоків / Г.В Кошельок, О. Г. Янковий // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць; за ред.: М. І.

Зверякова (голов. ред.) та ін. (ISSN 2313-4569). – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2017. – № 2 (63). – С 69-78.

18. Кошельок Г. В. Оптимізація співвідношення власного та позикового капіталу підприємства / Г. В. Кошельок, О. М. Терещенко // Науковий вісник ХДУ. Серія «Економічні науки». – 2016. – Вип. № 21. – С. 116-121.

19. Кошельок Г. В. Сучасні підходи щодо оцінювання конкурентоспроможності підприємств / Г. В. Кошельок / Теоретичні, методологічні та практичні аспекти конкурентоспроможності підприємств: [монографія] / за загальною редакцією професора О. Г. Янкового. – Одеса: Атлант, 2017. – с. 236-247.

20. Кошельок Г. В. Управління дебіторською заборгованістю / Г. В. Кошельок // Вісник донецького національного університету. Серія: Економіка і право. – Вінниця: ДоНУ, 2015. – Вип. 1. - С. 183-186.

21. Кухарук А. Д. Класифікація та аналіз методів оцінки конкурентоспроможності промислових підприємств / А. Д. Кухарук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – №. 8. – С. 136-140.

22. Литвинова В. А. Формирование системы факторных показателей для оценки конкурентоспособности электрических водонагревателей на региональном рынке / В. А. Литвинова // Інноваційна економіка. – 2015. – №4 (59). – С. 141–145.

23. Немцов В. Д. Стратегічний менеджмент: підручник [Текст] / В. Д. Немцов, Л. Є. Довгань. – К. : УВПК «ЕксОб», 2004. – 560 с.

24. Обозна В.В. Цінова політика в системі управління збутовою діяльністю на підприємстві / В. В. Обозна // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2017. – Вип. 1-2 (07). – С. 7-12.

25. Орленко О. М. Забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств на основі підвищення продуктивності праці / І. М. Танасюк, О. М. Орленко // Теоретичні, методологічні та практичні аспекти конкурентоспроможності підприємств: Монографія // За заг. ред. д-ра екон. наук, проф.. О.Г. Янкового. – Одеса, Атлант, 2017. – С.199-215.

26. Офіційний сайт мережі гіпермаркетів «Епіцентр К». – Режим доступу: <https://epicentrk.ua>
27. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
28. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/14538>
29. Офіційний сайт CRH Україна – Режим доступу: <http://www.crhukraine.com/ru>
30. Офіційний сайт Дикергофф Україна – Режим доступу: <http://www.dyckerhoff.com.ua/online/ua/104310861083108610741085107210891090108610881110108510821072.html>
31. Портер М. Конкуренція [Текст] / М. Портер ; [пер. с англ.]. – М.: Вільямс, 2005. – 608 с.
32. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення відносин у сфері дитячого харчування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/regulatory?nid=17928&add=en>. – офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України.
33. Продаж фасувального обладнання [Електронний ресурс]/ Інтернет-магазин Prom.ua – Режим доступу: <https://prom.ua/p189531623-fasovochno-upakovochnyj-avtomat.html>
34. Пудичева Г. О. Теоретичні, методологічні та практичні аспекти конкурентоспроможності підприємств: монографія. [За заг. ред. проф. О.Г. Янкового]. // Г.О. Пудичева, С. М. Цуркан, В. С. Малишко – Одеса, Атлант, 2017. – С. 191-198.
35. Россіхіна О. Є. Основні фактори конкурентоспроможності підприємства [Текст] / О. Є. Россіхіна // Держава та регіони. – 2013. – № 2. – С. 184-187.
36. Сахно І. В. Аналіз основних методичних підходів до оцінки конкурентоспроможності підприємств / І. В. Сахно // Збірник наукових праць

Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2014. – № 2, Ч. 2. – С. 385-390.

37. Сайт ТОВ «Цемент» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.odessacement.com.ua/ru>

38. Скупейко В.В. Сутнісно-змістова характеристика поняття «конкурентоспроможність підприємства» /В. В. Скупейко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: економіка і менеджмент – Випуск 28. – 2017. – С. 111-115.

39. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов [Текст] / А. Смит (пер. с англ.), отв. ред. Л. И. Абалкин. – М. : Наука, 1993. – 570 с.

40. Смольянова Е. Л. К вопросу о классификации факторов и резервов обеспечения конкурентоспособности предприятия [Электронный ресурс] / Е. Л. Смольянова, В. Б. Малицкая // Вестник ТГУ. – 2009. – № 2 (70). – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-klassifikatsii-faktorov-i-rezervov-obespecheniya-konkurentosposobnosti-predpriyatiya>

41. Снігир Л. П. Сутність і зміст конкуренції та конкурентоспроможності підприємства / Л. П. Снігир / Теоретичні, методологічні та практичні аспекти конкурентоспроможності підприємств : [монографія] / за загальною редакцією професора О. Г. Янкового. – Одеса: Атлант, 2017. – С. 37-43

42. Спільник, І. В. Аналіз ефективності збутової діяльності підприємства [Текст] / І. В. Спільник, О. М. Загородна // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. – Том 24. – № 2. – С. 130-140.

43. Тарнавська Н. П. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теорія, методологія, практика [Текст]/ Н. П. Тарнавська. – Тернопіль : Економічна думка, 2008. – 570 с.

44. Ткаченко Т. П. Проблеми та перспективи фінансування будівельної галузі в Україні / Т. П. Ткаченко, О. Ю. Токарська // Сучасні проблеми економіки і підприємництво. – 2017. – №. 20. – С. 158-163.
45. Топольницька Т. Б. Особливості функціонування цементної галузі України в сучасних умовах / Т. Б. Топольницька // Молодий вчений – 2017. – №. 4 (44) – С. 776-779
46. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навч. посібник / [Іванов Ю. Б., Кизим М. О., Тищенко О. М. та ін.]; за заг. ред. Ю. Б. Іванова, М. О. Кизима. – Х. : ІНЖЕК, 2012. – 320 с.
47. Фатхутдінов Р. А. Управління конкурентоздатністю організації: підручник [Текст] / Р. А. Фатхутдінов, Г. В. Осовська. – К. : Кондор, 2009. – 470с.
48. Федорова Т. В. Конкурентоспроможність переробних підприємств агропродовольчого підкомплексу та чинники її підвищення в умовах трансформації економіки [Електронний ресурс] / Т. В. Федорова // Економіка і суспільство. – 2017. – Вип. 9. – С. 690-697. – Режим доступу : http://www.economyandsociety.in.ua/journal/9_ukr/118.pdf
49. Фінансова звітність ТОВ «Цемент».
50. Фінансова звітність ПАТ «Волинь-Цемент» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://smida.gov.ua/db/participant/00293054>
51. Фінансова звітність ПАТ «Миколаївцемент» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://smida.gov.ua/db/participant/00293025>
52. Фінансова звітність ПАТ «ЮГцемент» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://smida.gov.ua/db/participant/00293031>
53. Шарко В. В. Конкурентоспроможність підприємства: методи оцінки, стратегії підвищення / В. В. Шарко // Науковий вісник Мукачівського державного університету: Серія Економіка. – 2015. – Вип. 2(4). Частина 2 – С. 120-126

54. Янковий О. Г. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: монографія [Текст] / О. Г. Янковий. – Одеса: Атлант, 2013. – 470 с.

55. Яремченко Л. М. Конкурентоспроможність підприємства: економічна сутність та чинники впливу / Л. М. Яремченко // Теоретичні, методологічні та практичні аспекти конкурентоспроможності підприємств: монографія / за загальною редакцією професора О.Г. Янкового. – Одеса, Атлант, 2017. – С. 57-66.

56. Яцковий Д. В. Сучасні методики оцінки конкурентоспроможності підприємства [Текст] / Д. В. Яцковий // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – Вип. 4(51). – С. 183 -188.

57. Яшин Н. С. Конкурентоспособность промышленных предприятий: методология, оценка регулирование [Текст] / Н. С. Яшин. – Саратов : СГЭА, 2008. – 273 с.